

5^ο Γενικό Λύκειο Βέροιας

Σχολικό Έτος 2012 – 13
Εαρινό Τετράμηνο

Β' Λυκείου

Σχέδιο Ερευνητικής Εργασίας

Επιμέλεια: Αριστοτέλης Παπαγεωργίου

1. Θέμα του project

Με αφορμή τη λογοτεχνία...

2. Πεδίο αναφοράς και όρια της έρευνας

Η λογοτεχνία ως αφορμή για την ανάπτυξη της κριτικής αναγνωσιμότητας. Ουσιαστικά πρόκειται για συνέχεια και μετεξέλιξη του σχεδίου δράσης που υλοποιήθηκε κατά το χειμερινό τετράμηνο, εμπλουτισμένο όμως θεματικά και ιδωμένο υπό ένα εναλλακτικό πρίσμα οπτικής.

- Στο ερευνητικό πεδίο εξετάστηκαν
 1. ζητήματα ανάδυσης της λογοτεχνικής εγγραμματοσύνης
 2. έργα, σε αυτοτελή ή αποσπασματική μορφή, με πρόθεση λογοτεχνικών αξιώσεων
 3. η αναζήτηση και αποτίμηση της λογοτεχνίας ως είδους γραφής (περιγραφή και αφήγηση, διάλογος, μυθοπλασία, προφορικότητα)
 4. η συνάφεια της λογοτεχνικής γραφής με άλλες καλλιτεχνικές εκφράσεις και ιδίως με τη γλώσσα του κινηματογράφου

Η σημαντική ταινία του Στήβεν Φρίαρς «Επικίνδυνες σχέσεις» (1988)
βασίζεται στο ομώνυμο επιστολικό μυθιστόρημα “Liaisons
dangeuses” του Πιέρ Σοντερλό ντε Λακλό (1782)

3. Η ομάδα εργασίας

Συμμετείχαν 18 μαθητές και μαθήτριες της Β' τάξης:

1. Βασιλειάδου Ειρήνη
2. Δαμιανίδου Ελένη
3. Δουλγερίδης Θεόδωρος
4. Κακούλης Γιάννης
5. Κασιάρια Ελευθερία
6. Κατσικαρώνης Νίκος
7. Καφετζή Ιωάννα
8. Κωνσταντινίδου Σοφία
9. Μαραντίδου Φωτεινή
10. Μπέλλα Ιωάννα
11. Παπαγεωργίου Βασίλης
12. Παπαδόπουλος Στέφανος
13. Παπαδοπούλου Μαρία
14. Παπαϊωάννου Κική
15. Πέιος Αντώνης
16. Πίτη Κυριακή
17. Τσιγγενοπούλου Ασημίνα
18. Χατζή Σοφία

4. Υλοποίηση – Διδακτικές παρεμβάσεις

- Εφαρμόζοντας παιδαγωγικά το άτυπο «συμβόλαιο μάθησης» οι εκπαιδευόμενοι σε συμφωνία με το διδάσκοντα επέλεξαν να χωριστούν σε ομάδες διερεύνησης. Οι εργασίες τους παρουσιάστηκαν διαζώσης και κατατέθηκαν σε ηλεκτρονική μορφή (video, power point και word) εντός προκαθορισμένου χρονοδιαγράμματος.
- Ως κύρια μαθησιακά εργαλεία αξιοποιήθηκαν η βιβλιογραφική ανασκόπηση, η δημιουργική προσέγγιση του πρωτογενούς υλικού καθώς και η ορθολογική διαχείριση της πληροφορίας στο διαδίκτυο και τον κυβερνοχώρο.

- Σε κάθε παρουσίαση σταθερά κριτήρια αναφοράς προσδιόρισαν το αντικείμενο επεξεργασίας. Οι μαθητές τόνισαν με επάρκεια τα κρίσιμα σημαινόμενα. Εδώ αναφέρονται συνοπτικά ορισμένες χαρακτηριστικές περιπτώσεις. Συγκεκριμένα:

✓ Στο «Υπόγειο» του Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι ως πεδίο ορισμού τέθηκε η υπαρξιακή αγωνία, η αναζήτηση του ενδότερου εαυτού, η προβολή του εγώ αλλά και η ματαιώση του στις ανθρώπινες σχέσεις. Παράλληλα επισημάνθηκε η έννοια της αγοραίας συναλλαγής που υπογραμμίζει την κοινωνική σαθρότητα.

✓ Στο ποίημα «Αθήνα 1943» του Νίκου Καββαδία καταγράφεται ο ζόφος του πολέμου στο μεγάλο αστικό κέντρο, ο φόβος και η ανασφάλεια, καθώς οι ιδεολογικές αντιπαραθέσεις προΐδεάζουν για την οδυνηρή εμφύλια σύρραξη που θα επακολουθήσει.

✓ Στο διήγημα «Πήτερ και Πατ» ο Θανάσης Βαλτινός πραγματεύεται την ελληνική διασπορά του πρόσφατου παρελθόντος και τους ιστορικούς καταναγκασμούς που την επέβαλαν. Εστιάζει στο ψυχολογικό υπόβαθρο και τους ηθικούς ενδοιασμούς του μετανάστη με την «τακτοποιημένη» ζωή. Σκιαγραφεί την άλλη όψη της βιωμένης πολυπολιτισμικότητας. Η γλώσσα είναι ευθύβολη, η προφορικότητα στιβαρή, το θεατρικό στοιχείο διακριτό. Το διαλογικό μέρος του κειμένου επιλέχτηκε για δραματοποίηση.

✓ Στη «Λωξάντρα» της Μαρίας Ιορδανίδου διαπλέκεται γοητευτικά το ευφρόσυνο με το νοσταλγικό. Η ηρωίδα, γυναίκα δυναμική και γενναιόδωρη, με την πληθωρική της προσωπικότητα δεσπάζει στο μυθιστόρημα και ως ένα μέτρο οριοθετεί τις εξελίξεις. Ταυτόχρονα σκιαγραφείται με εξαιρετική ενάργεια ένας ελληνισμός, όχι κατ' ανάγκη της διασποράς, ρωμαλέος και αισθαντικός.

✓ Η «Μαντάμ Σουσου» του Δημήτρη Ψαθά αποτελεί μία ιδιαίζουσα περίπτωση. Ο συγγραφέας καυτηριάζει έμμονες ιδέες και συμπεριφορές, την απαστράπτουσα αγραμματοσύνη, την κοινωνική άνοδο σε μία Ελλάδα που ποτέ επί της ουσίας δε γνώρισε αριστοκρατική τάξη. Όμως βλέπει την ηρωίδα του με απέραντη συμπάθεια. Η Σουσου με τους κομψευόμενους, αλαζονικούς τρόπους, τους απίστευτους σολοικισμούς και τις γαλλικούρες, είναι τελικά ένα τραγικό πρόσωπο. Δεν είναι μία καρικατούρα. Κάτω από το κωμικό επίχρισμα λανθάνει ένας σύνθετος δραματικός ρόλος.

✓ Η «Αστροφεγγιά» του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου είναι το μυθιστόρημα μιας αλύτρωτης εφηβείας, που εκβιάστηκε να ενηλικιωθεί. Την πρόλαβαν οι εξελίξεις, οι πολιτικές ανατροπές, οι κοινωνικές ανακατατάξεις. Οι πρωταγωνιστές μεγαλώνουν στο Μεσοπόλεμο και δοκιμάζονται από τα τραγικά επακόλουθα της μικρασιατικής καταστροφής. Είναι μία γενιά που το ποιητικό της ανάλογο μπορεί σαφώς να αναγνωριστεί στην «Άρνηση» του Γιώργου Σεφέρη.

✓ Αντιστοίχως τα πολύ δημοφιλή μυθιστορήματα «Το νησί» της Βικτόρια Χίσλοπ και «Οι μάγισσες της Σμύρνης» της Μάρας Μείμαρίδη δε θα ήταν θεμιτό να προσπεραστούν με βάση μόνο την, ούτως ή άλλως εξαργυρώσιμη, τηλεοπτική τους επιτυχία. Σε αυτό το σημείο ακριβώς συζητήθηκε και η τρέχουσα αντίληψη για τη λογοτεχνία των best sellers και τις τυχόν επακόλουθες παθογένειες. Οι συγγραφείς πάντως καταγράφουν την ιστορική πραγματικότητα πειστικά, με παραστατικότητα και ρεαλισμό. Η μυθοπλασία δομείται στέρεα και οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες διαγράφονται ευανάγνωστοι και ολοκληρωμένοι.

- Στη διάρκεια του σχεδίου δράσης μελετήθηκαν αποσπασματικά ως τύπος γραφής και τρεις κινηματογραφικές ταινίες: «Οι ατέλειωτοι αρραβώνες» συσχετίστηκαν με τη «Ζωή εν τάφω» του Στράτη Μυριβήλη. Η μορφή ανεπίδοτων επιστολών που έδωσε στο έργο του ο Μυριβήλης παρέπεμψε στο επιστολικό μυθιστόρημα του Λακλό «Επικίνδυνες σχέσεις» και στην αντίστοιχη κινηματογραφική του μεταφορά από το Στήβεν Φρίαρς. Σε αυτήν την περίπτωση δόθηκε το έναυσμα για πιο συστηματική αναφορά στην αρχή της ελευθεριότητας (libertinage) και την αισθητική της, που διείπε το καλλιτεχνικό γεγονός στον όψιμο 18^ο αιώνα. Στην αυτή λογική εμπίπτουν και σύγχρονα έργα τέχνης, συχνά επηρεασμένα από τα κόμικς. Παρουσιάστηκε σχετική εργασία με αντιπροσωπευτικά δείγματα αυτής της εικαστικής σχεδίασης. Επίσης, η ταινία «Οι κόρες της ντροπής» παρείχε τη δυνατότητα για αναστοχασμό στο κρίσιμο ζήτημα της θρησκείας, της θρησκοληψίας και της ηθικής υπόστασης που εκάστοτε λαμβάνει η έννοια της αμαρτίας.

Οι ατέλειωτοι αρραβώνες (2004):

η ιστορική μαρτυρία, η λογοτεχνική μορφοποίηση,
το κινηματογραφικό αριστούργημα

- Με αφορμή το βιβλίο του Στέλιου Πελασγού «Τα μυστικά του παραμυθά» συζητήθηκε αναλυτικά η σημασία της προφορικότητας στη λογοτεχνία. Από τα παραμύθια και τους διαλόγους του Λουκιανού έως τα έργα π.χ του Κώστα Ταχτσή και του Θανάση Βαλτινού η αμεσότητα του προφορικού λόγου στη γλώσσα και αφήγηση αναπτύχθηκε συστηματικά κατά περιπτώσεις.
- Συνεχίζοντας και σε αυτό το τετράμηνο τις καλές πρακτικές που η εξωστρέφεια ενός project επιτάσσει, εξακολούθησε η ανάρτηση χωρίων από λογοτεχνικά έργα στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου υπό τον τίτλο «Αυτήν την εβδομάδα...».

- Τέλος, ομάδα εκπαιδευομένων ανέλαβε να πραγματοποιήσει πρωτογενή έρευνα με θέμα τη φιλαναγνωσία. Το ερευνητικό πλαίσιο ήταν εκ των πραγμάτων περιπτωσιακό. Οι μαθητές συνέταξαν και διένειμαν ερωτηματολόγια σε περιορισμένο δείγμα πληθυσμού. Διαίρεσαν το ηλικιακό φάσμα των ερωτηθέντων σε κατηγορίες. Αξιοποίησαν τα πορίσματα συνεντεύξεων και κατέληξαν σε ασφαλή συμπεράσματα, τα οποία και παρουσίασαν. Το όφελος αυτής της διαδικασίας προκύπτει από την έμπρακτη αξιοποίηση των ερευνητικών εργαλείων και των τεχνικών εφαρμογής που συνάπτονται με τις κοινωνικές επιστήμες.

The Magdalene sisters (2002):

ρεαλιστική σκηνοθεσία, κινηματογραφικό ψυχογράφημα

5. Συμπεράσματα

- Μεθοδολογικά εφαρμόστηκαν:
 1. οι αρχές του project ως ψυχοκοινωνικού παιδαγωγικού μοντέλου μάθησης
 2. ο «καταιγισμός ιδεών»
 3. η στρατηγική της κατευθυνόμενης διερεύνησης
 4. η διαλογική διδασκαλία και η συνεχής ανατροφοδότησή της
- Ως εποπτικό και ερευνητικό υλικό αξιοποιήθηκαν:
 1. τα φύλλα εργασίας
 2. το διαδίκτυο
 3. η φωτογράφιση
 4. οι ηλεκτρονικές παρουσιάσεις και οι προβολές με projector στο χώρο της σχολικής βιβλιοθήκης

- Οι εκπαιδευόμενοι:
 1. εμβάθυναν στην ουσία του λογοτεχνικού φαινομένου
 2. ενίσχυσαν τις γνωστικές τους υποδομές
 3. ασκήθηκαν στην εφαρμογή συλλογικών δράσεων
 4. αυτενέργησαν αλλά και έλαβαν πρωτοβουλίες
 5. σε επίπεδο μεταγνωστικό προέβησαν σε επαρκή αυτοαξιολόγηση
- Το αποτέλεσμα υπήρξε ικανοποιητικό, μολονότι τα περιθώρια χρόνου σε αυτό το τετράμηνο ήταν ασφυκτικά.
- Η παρούσα εισήγηση ως τελικό παράγωγο προϊόν έχει αναρτηθεί στο διαδικτυακό ιστότοπο του διδάσκοντα. Συνεπώς είναι προσβάσιμη σε κάθε ενδιαφερόμενο.